

ואף שהיה מצוה.
 תני רב כהנא קמיה דרב יהודה, בית התבן – שמויחד לחבן, ובית
 התבן, ובית העצים, ובית האצרות של יין ושמן ותבואה, ואין אדם
 דר בביתם אלו בקביעות, פטורים מן המזוזה, מפני שהנשים נאותות
 בהן. מבאר רב כהנא: ומאי נאותות, היינו רוחצות, לפיכך פטורים
 מקומות הללו ממזוזה, שאינו כבוד שמים שתהיה מזוזה במקום
 שעומדות שם ערומות.
 שואלת הגמרא: אמר ליה רב יהודה, טעמא שפטורים משום
 דרוחצות, הא סתמא ללא שירחצו שם יהיו חיבין, והתניא, רפת
 בקר פטורה מן המזוזה, ומוכח שרפת עצמה פטורה ממזוזה גם
 ללא שירחצו בה, שהרי אין הנשים רוחצות ברפת בקר מחמת
 הזבל.
 מבאר רב יהודה באופן אחר: אלא מאי נאותות, מתקשטות
 בבשמים, והכי קתני, אף על פי שהנשים מתקשטות בהן, ומשום
 כך יש מקום לחייב במזוזה שהרי משתמש שם גם אדם באופן
 שאינו מגונה, מחדשת הברייתא שאין זה חשוב דיור כדי לחייב,
 ופטורין.
 רב כהנא דוחה את קושיית רב יהודה: אמר ליה רב כהנא לרב
 יהודה, ולדברך שבמקומות אלו גם כשהנשים מתקשטות בהן
 פטורין, אם כן יקשה מברייתא אחרת, והתניא, רפת בקר פטורה
 מן המזוזה, ושהנשים מתקשטות בה חייבת במזוזה, אלא מאי אית
 לה למימר, שדן זה של מקום שמתקשטות, תנאי היא – שנו
 במחלוקת תנאים, אם כן לדידי שהברייתא מדברת ברוחצות, גם
 אין להקשות על כך, שכן מה שדייקת שדווקא ברוחצות פטור
 אבל בסתם חייב, והבאת להקשות מברייתא שסתם רפת בקר
 פטורה ממזוזה, נמי – גם זאת יש לתרץ שדן זה של מקום סתמא
 כשלא רוחצות, תנאי היא. דתניא, ממה שאמרה תורה 'ביתך' לגבי
 חיוב מזוזה (דברים טו), ולא אמרה 'בית', בא ללמדנו שהבית החייב
 הוא בית המיוחד לה, פרט לבית התבן ולבית התבן ולבית העצים
 ולבית האצרות שפטורין מן המזוזה, כיון שאינם מיוחדים
 לתשמש אדם. ויש מתיבין. באמת אמרו הלכה היא, שביט הכפא
 ובית הבורסקין שמעבדים בו עורות, ובית המרחץ ובית המבילה,
 ושהנשים נאותות בהן, פטורים מן המזוזה.
 לאחר שנתבאר בברייתא שנחלקו תנאים בדבר, דנה הגמרא כיצד
 יתרוצו האמוראים רב כהנא ורב יהודה שכל אחד יאמר שכל
 התנאים סוברים כמותו. מבאר הגמרא: רב כהנא מרחין למעמיה,
 ורב יהודה מרחין למעמיה. רב כהנא מרחין למעמיה שבמתקשטות
 לדברי הכל חייב, ונחלקו בסתם, שלתנא קמא דורשים 'ביתך'
 בית המיוחד לה, פרט לבית התבן ולבית התבן ולבית העצים ולבית
 האצרות שפטורים מן המזוזה בסתם, ויש שמתיבין בסתם,
 ולדבריהם לא דורשים 'ביתך' המיוחד לה. באמת אמרו – כולם
 מודים שביט הכפא ובית הבורסקין ובית המרחץ ובית המבילה,
 ובכל אלו שהנשים נאותות בהן, ומאי נאותות, רוחצות, פטורין מן
 המזוזה. שואלת הגמרא: אי הכי שהפטור בנאותות משום
 שרוחצות, הלא היינו מרחין, ומדוע משמענו התנא דין זה
 פעמיים. משיבה הגמרא: אשמעינן מרחין דרבים, ואשמעינן מרחין
 דיחיד, דסלקא דעתך אמינא מרחין דרבים דנפיש וזהמיה – מרובה
 בו הכלכלך, לכן הוא פטור ממזוזה, אבל מרחין דיחיד דלא נפיש
 וזהמיה, אימא ליחייב במזוזה, קא משמע לן שאף הוא פטור. ולענין
 בית הטילה נתחדש שאף שבו אין זוהמא כלל פטור ממזוזה.
 ורב יהודה מרחין למעמיה שבסתם לדברי הכל פטור, והמחלוקת
 היא במקום שמתקשטות. והכי קתני, 'ביתך' בית המיוחד לה, פרט
 לבית התבן ובית התבן ובית העצים ובית האצרות שפטורין מן
 המזוזה אפילו מתקשטות, שאין שימוש זה מחייב כיון שאינו קבוע,
 ויש מתיבין במתקשטות שדי בשימוש זה להיחשב מיוחד גם
 לאדם, אבל קתם – כשאין מתקשטות שם, דברי הכל פטור. באמת
 אמרו, בית הכפא ובית הבורסקין ובית המרחץ ובית המבילה אף על
 פי שהנשים מתקשטות בהן פטורין מן המזוזה, ואף על פי שמשמש

כל השערים שהיו שם – בעזרה שבבית המקדש, לא היה להם
 מזוזה, כיון שלא היה לפנים מאותם שערים בית העשוי לדירה,
 חוץ משער ינגוד שהיה במזרח העזרה, שלפנים ממנו היתה לשכת
 פרהרין שהכהן הגדול היה דר בה בשבעת ימים שקודם יום
 הכיפורים. לימא – האם נאמר שברייתא זו דווקא אליבא דרבנן
 היא שמחייבים את הלשכה במזוזה מן התורה, ולא רבי יהודה, דאי
 רבי יהודה הוא השונה ברייתא זו, קשה, שהרי היא גופה – לשכת
 פרהרין עצמה אינה חייבת במזוזה אלא מזוזה שמה יאמרו
 שהכהן חבש בבית האסורים, ואנן נקום ונגזור לחייב גם את
 השער המוביל אליה, הרי זו מזוזה לגזירה – גזירה שלא באה
 לחיזוק דברי התורה אלא לחיזוק גזירת חכמים, שאין גזירים
 אותה.
 מבאר הגמרא: אפילו תימא רבי יהודה – הברייתא יכולה
 להתפרש גם כשיטת רבי יהודה, כיון שכולה – כל חיובם של
 הלשכה ושל השער המוביל אליה, תדא גזירה היא, שאם לא תהיה
 מזוזה בשער המוביל ללשכה עדיין יאמרו כהן גדול חבש בבית
 האסורים.
 הגמרא מביאה ברייתא המבררת מה הם המקומות החייבים
 במזוזה: תנו רבנן, תיבת 'בשערי' הכתובה לגבי חיוב מזוזה (דברים
 טו) באה ללמדנו שאחד שערי בתים, ואחד שערי הצירות שלפני
 הבתים, ואחד שערי מדינות המוקפות הרים והדרך לצאת מהן היא
 רק דרך שערים אלו, ואחד שערי הכניסה לעירות, יש בהן חובת
 מזוזה למקום – חייבים הם במזוזה. והטעם, משום שנאמר 'וכתבתם
 על מזוזות ביתך ובשעריך' לשון רבים, לחייב על כל השערים הללו.
 מבררת הגמרא: אמר ליה אביי לרב ספרא, הני אבולי – אותם
 שערים דעיר מחוזא, מבררת הגמרא: אמר ליה רב ספרא לאביי,
 עבדי להו רבנן מזוזה. מבאר הגמרא: אמר ליה רב ספרא לאביי,
 הנהו – שערים הללו לא נעשו לשמש כפתחים אלא חוץ לאקרא
 דכובי הוא דעבדי – לשמש חיזוק לבנין חזק הבנוי מעליהם ושמו
 כובי, שהיו השערים עשויים בצורת קשתות ובכך הבנין הבנוי
 עליהן היה חזק יותר. וכיון שלא נעשו לשמש כפתח פטורים הם
 מן המזוזה.
 אמר ליה אביי לרב ספרא, ואקרא דכובי גופה תבעי – שמשום
 המקום הזה עצמו יתחייב השער במזוזה, שהרי דרך אותו שער
 נכנסים למקום שהיא בית דירה, דתא אית בה – שהרי היתה שם
 דירה לשומר בית האסורים, דתא תניא, בית התבן אף שפטור
 ממזוזה כיון שאינו משמש לדירה, מכל מקום באופן שיש בו בית
 דירה לתן התבן חייבת במזוזה. וכמו כן יש לחייב במזוזה מצד
 דירת שומר בית האסורים, אף אם מצד עיקר המקום אין חיוב.
 אלא אמר אביי, הטעם שלא קבעו חכמים מזוזה בשערי מחוזא
 הוא משום סכנה, שלא יאמר המלך כשפים אתם עושים לי.
 תניא, מזוזות יחיד נבדקת פעמים בשבוע – בשבע שנים, לראות
 שלא נקבאו אותיותיה ושלא נגנבה, ומזוזה של רבים הנתונה
 בשערי הצירות וכדומה, נבדקת פעמים ביובל שאם נטריח את
 הרבים יותר מדאי כל אחד ימנע ממצוה זו ויטילנה על אחרים וכך
 אף אחד מהם לא יעשה את הבדיקה. ואמר רבי יהודה מעשה
 בארטיבין – שם אומנות אחד שהיה בודק מזוזות בשוק העליון של
 צפורי וקצא קסדור – שוטר אחד וחדש בו עטוסק בכשפים ונפל
 ממנו אף זה. ומכאן שיש סכנה בעסק המזוזה לעיני הגויים, ולכן
 אף אין נותנין מזוזה בשערי העיר שדרים בה נכרים מטעם זה.
 מקשה הגמרא: והאמר רבי אלעזר, שלוחי מזה אין נזוקין, ומדוע
 פטורים ממזוזה מחשש סכנה, הרי אין סכנה במקום קיום מצוה.
 מתרצת הגמרא: הויא דקביע הויא שאני – במקום שההיזק מוזמן
 לפנינו, שעלילות המושל מצויות תמיד, חוששים להיזק אף
 במקום קיום מצוה. וראיה לדבר, דתניב כשנצטוו שמואל הנביא
 למשוח את דוד למלך במקום שאול (שמואל א' טו ב), ויאמר שמואל
 איך אלך ושמע שאול והרגני, וכתוב אחר כך, ויאמר ה' עגלת בקר
 תקח בידך ואמרת לזבית לה' באתי, ומזה שאמר לו ה' לעשות
 תחבולה שיקח עגלת בקר וכו' הראה לו שאין לילך במקום סכנה

המשך ביאור למס' יומא ליום שלישי עמ' א

1 את הנשים שימושי דירה, והטעם משום דנפיש זוהמיה – רב
2 הלכלוך שם ואין זה כבוד שתהיה שם מזוזה.
3 מקשה הגמרא: ולרב יהודה, סתמא – כשאין מתקשטות שם, האם
4 סובר שלדברי הכל פטור, והתניא, כתוב 'בשעריך', ללמדינו, אחד

5 שערי כתיים ואחד שערי חצירות ואחד שערי מדינות ואחד שערי
6 עירות ורפת ולולין – מקום גידול תרנגולים, ומתבן – בית התבן,
7 ואוצרות יין ואוצרות שמן, חייבין במזוזה. יכול שאני מרבה אף

יומא דף יא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה - עוז והדר" (ליום שלישי) קנז

השותפין, חייבת במוזוה. שואלת הגמרא: פשיטא שיש לחייב.
מיישבת הגמרא: מהו דתימא - שמא תאמר שנדרוש ממה שכתוב
'מוזות ביתך' בלשון זכר שדווקא ביתך חייב ולא ביתה, וכן 'ביתך'
השייך ליחיד דווקא ולא בתייהם של רבים, קמשמע לן הברייתא
שגם הם חייבים.
שואלת הגמרא: ואימא הכי נמי - נאמר שאכן הם פטורים.
מיישבת הגמרא: אמר קרא, 'וכתבתם על מוזות וגו' למען ירבו
ימיכם וימי בניכם, משמע שכל החפץ בחיים חייב במוזוה, ואם כן
וכי אפשר לומר דהני - אנשים בעו חיי - רוצים חיים, והני - נשים
לא בעו חיי - אינן רוצות חיים, הלא ודאי שאף הן רוצות חיים,
ולפיכך הרי הן חייבות במוזוה.
שואלת הגמרא: אלא מאחר שהפסוק לא בא למעט את אלו, אם
כן 'ביתך' למה לי - מדוע כתבה התורה 'ביתך'. משיבה הגמרא:
נצרך הוא לדרשה בקרבא, דאמר רבא ללמוד מכך על מקום נתינת
המוזוה, שנאמר 'ביתך', דירך ביאתך, שצריך ליתן את המוזוה
בדרך כניסתך לבית, וכי עקר איניש - וכשאדם עוקר ממקומו
ובעניינו, על מנת להיכנס לבית, פרעיה דימינא - רגלו הימנית
עקר ברישא - עוקר הוא תחילה, ולכן ימין הכניסה מבחוץ, הוא
דרך ביאתו, ושם יש להניח את המוזוה.
תניא אידך, בית הכנסת ובית השותפין ובית האשה מטמאין בנגעים
- מקבלים טומאת נגעי בתים אם נראה בהם נגע. שואלת הגמרא:
פשיטא. משיבה הגמרא: מהו דתימא לדרוש מהפסוק (ויקרא יד לה)
'ובא אשר לו הבית והגיד לפניה לאמר כנגע נראה לי בבית',
שתיבת 'לו' באה ללמדנו איזה בית נטמא בנגעים דווקא בית
השייך לו ולא לה של האשה, וכן 'לו' ולא להו, שאין בית השותפין
נטמא, קא משמע לן שאף אלו בכלל פרשת טומאת נגעים.
שואלת הגמרא: ואימא הכי נמי שאכן פטורים הם. מיישבת
הגמרא: אמר קרא, 'ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אהונתכם' (שם יד
לה), משמע כל בית אשר בארץ אהונתכם.
שואלת הגמרא: אלא כיון שדרשת שכל בית מיטמא, 'לו' הכתוב
בפסוק למה לי - לשם איזו דרשה התורה כתבה אותו. משיבה
הגמרא: למדים מכאן על מי שמייחד ביתו לו, דהיינו שאינו רוצה
להשאיל בליו ואומר שאין לו כלים להשאיל, תקדוש ברוך הוא
מפניכמו בשמפנה את ביתו קודם שיכנס הכהן לראות ולפסוק את
דין הנגע, פרט למשאל בליו לאחרים, שאין הקדוש ברוך הוא
מביא נגעים על ביתו.
מקשה הגמרא: ובית הכנסת מי מטמא בנגעים, והתניא, יכול יהיו
בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים, תלמוד לומר 'ובא אשר
לו הבית', ודורשים, מי שהבית מיוחד לו לבדו ומשמש לצרכי
דירתו, יצאו אלו שאין מיוחדין לו לשימושי דירה אלא לצרכי
רבים. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא - הברייתא הסוברת שיש
טומאת נגעים היא כדעת רבי מאיר שמחייבם במוזוה, הא -
הברייתא הסוברת שלא מיטמאים היא דעת רבנן שפטורים
ממוזוה, שבשני ענינים אלו תלוי אם דורשים בית המיוחד לו.
דתניא, בית הכנסת שיש בה בית דירה לחנן הכנסת חייב במוזוה,
כיון שמשמש גם לבית דירה רגיל, ואף על פי שאין זה עיקר
תשמישו, ושאין בה בית דירה, רבי מאיר מחייב במוזוה, שלא
הקפידה תורה שיהא בית המיוחד לו. וחקמים פוטרים, שלגבי
שניהם דורשים שיהיה הבית מיוחד לו.
תירוצ נוסף: ואיבעית אימא, הא והא רבנן, ולא קשיא, הא -
הברייתא הסוברת שמטמא בנגעים, מדברת באופן דאית בה
בבית הכנסת בית דירה, שהרי באופן זה אף לרבנן חייבים במוזוה,
הא - הברייתא הסוברת שלא מטמאים, מדברת באופן דלית בה
בבית הכנסת בית דירה.
תירוצ שלישי: ואי בעית אימא, הא והא - שתי הברייתות מדברות
באופן דלית בה בית דירה,

בית שער - בית קטן שעושים לפני שער החצר, ומקצרים דרכו את
הדרך, וכן אכסדרה - פרוודור שלפני הבתים, ויש לו שלש דפנות
והרביעית פרוצה לגמרי, ומקפסת הבניה על פני אורך הקומה
השניה ובני הקומה השניה עולים בסולם למרפסת ומהמרפסת
לקומה השניה, שמא נאמר שכל אלו חייבים במוזוה, תלמוד לומר
'בית', שנאמר 'מוזות ביתך', ומלמדנו בזה מה בית מיוחד - עשוי
לדירה, יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה - שלא עשו אותם לשם
דירה, שהרי אין גרים שם כלל. יכול שאני מרבה אף בית הכנסת
ובית הפורסקי - בית המיוחד לעיבוד עורות, ובית המרחץ ובית
הטבילה, תלמוד לומר 'בית', אף אלו נתמעטו מתיבת 'ביתך', שכן
מה בית העשוי לתשמיש של כבוד אף כל העשוי לתשמיש של
כבוד, יצאו אלו שאין עשויין לתשמיש של כבוד, שהרי עומדים
שם ערומים, ובורסקי ריחו רע. יכול שאני מרבה אף הר הבית,
שהיה מקורה מסביב והיה ראוי לדירה, והלשכות והעזרות שהיו
משמשות למגורי כהני המשמרת העובדת באותו שבוע, תלמוד
לומר 'בית', 'ביתך', מה בית שהוא חול, אף כל שהוא חול, יצאו
אלו - הר הבית הלשכות והעזרות שהן קודש, ואינם כבית של חול
שדיבר בו הכתוב. ומכל מקום מבואר בברייתא שרפת ואוצרות
חייבים במוזוה אף בסתם, ושלא כדברי רב יהודה שסתם רפת
פטורה לדברי הכל. מסיימת הגמרא: תיובתא - אכן נדחו דברי רב
יהודה, וסתם אוצר ורפת, מחלוקת תנאים היא.
תני רב שמואל בר יוחנן קמיה דרבא, ששה שערין פטורין מן
המוזוה, שער של בית התבן - המיוחד לתבן, ובית הקר, ובית
העצים, ובית האוצרות, ושער הקדי - שראשו עשוי כקשת, כעין
שעושים במדי. ושער שאינו מקורה מעליו במשקוף התקורה, ושער
שאינו גבוה עשרה טפחים, שמהנאמר 'בשעריך' משמע פתח גדול.
אמר ליה רבא לרב שמואל, פתחת בדברך שיש ששה שערים,
וסיימת בשבעה. אמר ליה רב שמואל, שער הקדי תנאי
היא - שנוי במחלוקת תנאים, ומה שאמרתי ששה היינו לדברי
הכל. דתניא, כיפה - פתח העשוי כקשת, רבי מאיר מחייב במוזוה,
והקמים פוטרים, כיון שפתח צריך שיהיה בו ארבעה טפחים, ואילו
בשער המדי החלק העליון מתעגל ומתקצר לפחות מארבעה.
ושון - מודים חכמים לרבי מאיר שאם יש בגולה גובה עשרה
טפחים קודם שמתחילה להתעגל, שחייבת במוזוה, שעשרה
טפחים הוא שיעור פתח לחייב.
מבאר הגמרא: אמר רבני, יכולי עלמא אם גבוהה כל הכיפה
עשרה, ואין בגולה שלשה - שאין בחלל הפתח גובה שלשה טפחים
מן הקרקע ובו רוחב ארבעה טפחים ומשום שהתחיל להתעגל
לפני שהגביה החלל שלשה, כולם מודים שפטורה, שאינו פתח
כלל, ולא כלום היא להחשב אף התחלה של שער להשלימו על
ידי שנאמר דין 'חוקקן להשלים', וזאת מכיון שכל פחות מגובה
שלשה נחשב כחלק מהקרקע. אי נמי אם יש בגולה שלשה -
שהעיגול שעד גובה שלשה הוא ברוחב ארבעה והכיפה אינה
גבוהה עשרה, אף בזה מודים שאינו פתח ולא כלום היא, שכל
פחות מגובה עשרה אינו פתח. לא נחלקו, אלא בגבוהה עשרה, ויש
בגולה שלשה - שיש בגובה שלשה טפחים רוחב של ארבעה
טפחים, ואך מעל גובה שלשה ועד גובה עשרה שהוא שיעור פתח
אין ברחבה ארבעה טפחים, מאחר ומעל גובה שלשה הולך
ומתעגל, ומתמעט בכך מארבעה טפחים, ויש בה - בחומה ששער
זה בנוי בה מקום לחוק להשלימה לרוחב ארבעה לכל משך גובה
עשרה. שהחומה רוחבה ואפשר לחקוק בה שיהיה הפתח גם שם
רוחב ארבעה. רבי מאיר קבר, חוקקין להשלים - רואים כאלו כבר
נחקק ויש בו שיעור, מאחר שיש כבר תחילת שיעור חשוב דהיינו
גובה שלשה טפחים ברוחב ארבעה, ולפיכך חייבת במוזוה. ורבנן
קברי, אין חוקקין להשלים, ופטורה.
תנו רבנן, בית הכנסת, ובית האשה - בית השייך לאשה, ובית